

ΚΕΝΤΡΟ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ
ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟΥ
ΔΙΚΑΙΟΥ

ΙΔΡΥΜΑ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗ ΚΑΙ ΔΗΜΗΤΡΗ ΤΣΑΤΣΟΥ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ 2008

Αύγουστος 2009

Πίνακας περιεχομένων

Περίληψη

1. Πολιτικές εξελίξεις στην Ελλάδα
 - 1.1. Πολιτικές και θεσμικές δομές σχετικά με μετανάστευση και άσυλο
 - 1.2. Γενικές πολιτικές εξελίξεις
2. Πολιτικές και νομοθετικές εξελίξεις στον τομέα μετανάστευσης και ασύλου
 - 2.1. Δομή της νομοθεσίας στον τομέα μετανάστευσης και ασύλου
 - 2.2. Επισκόπηση των κυριοτέρων πολιτικών και νομικών συζητήσεων
 - 2.3. Λεπτομερείς πολιτικές και νομοθετικές εξελίξεις κατά το 2008
 - 2.3.1 Έλεγχος και παρακολούθηση της μετανάστευσης
 - 2.3.2 Προστασία προσφύγων και άσυλο
 - 2.3.3 Ασυνόδευτοι ανήλικοι
 - 2.3.4 Οικονομική μετανάστευση
 - 2.3.5 Οικογενειακή επανένωση
 - 2.3.6 Νόμιμη μετανάστευση – άλλα
 - 2.3.7 Ιθαγένεια και πολιτογράφηση
 - 2.3.8 Ένταξη
 - 2.3.9 Παράνομη μετανάστευση και εμπορία ανθρώπων
 - 2.3.10 Δράσεις κατά της εμπορίας ανθρώπων
 - 2.3.11 Επιστροφή μεταναστών
 - 2.3.12 Άλλα θέματα
3. Εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας

Παράρτημα - Μεθοδολογία και ορισμοί

Περίληψη

Μέχρι το 2008, ο συνολικός αριθμός των μεταναστών στην Ελλάδα, συμπεριλαμβανομένων των αλλογενών και των ομογενών, υπερβαίνει το ένα εκατομμύριο, σύμφωνα με τον πλέον αξιόπιστο υπολογισμό.

Η παράνομη μετανάστευση αποτελεί το σκληρό πυρήνα του προβλήματος. Με αυτό το δεδομένο ως αφετηρία, η μεταναστευτική πολιτική στην Ελλάδα εξελίσσεται προς την υιοθέτηση ολοένα αυστηρότερων μέτρων ελέγχου και καταστολής.

Η Ελληνική Αστυνομία, η οποία εντάχθηκε στη δικαιοδοσία του Υπουργείου Εσωτερικών, έχει κατ'αρχήν την αρμοδιότητα της επίβλεψης και ελέγχου των χερσαίων και των από αέρος συνόρων. Το Υπουργείο Εμπορικής Ναυτιλίας, Αιγαίου και Νησιωτικής Πολιτικής, μέσω της Ελληνικής Ακτοφυλακής, είναι υπεύθυνο για την επιτήρηση των θαλασσίων συνόρων. Το Υπουργείο Εξωτερικών εμπλέκεται στη μεταναστευτική πολιτική δια των προξενικών υπηρεσιών στο εξωτερικό.

Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης επέμειναν και κατά το 2008 στη γενική τάση να αναπαράγουν αρνητικά στερεότυπα και ξενοφοβικές αντιλήψεις έναντι των αλλοδαπών, παρά τη σημαντική αρθρογραφία που προάγει την ανοχή και υπογραμμίζει τις θετικές πλευρές της μετανάστευσης.

Η δραστηριοποίηση των ίδιων των μεταναστών μέσα από επαγγελματικές ενώσεις και πολιτικά κόμματα είναι σχεδόν ανύπαρκτη και κατά το 2008. Οι κύριοι λόγοι γι'αυτό είναι το ανασφαλές νομικό καθεστώς πολλών μεταναστών εργατών, η έλλειψη εμπιστοσύνης στο ελληνικό κράτος, η έλλειψη χρόνου και δυνάμεων για δραστηριότητες πέραν της καθημερινής εργασίας.

Η τρέχουσα οικονομική κρίση δεν επέφερε μείζονες ανατροπές ούτε στην εισροή μεταναστών ούτε στη διασπορά τους στην ελληνική επικράτεια κατά το έτος 2008.

Η εποχιακή απασχόληση και η ανειδίκευτη εργασία παραμένουν οι βασικές εργασιακές ευκαιρίες για τους μετανάστες στην Ελλάδα.

Βασικό νομοθέτημα της ελληνικής μεταναστευτικής πολιτικής, αρμοδιότητας πάντοτε του Υπουργείου Εσωτερικών, παραμένει ο νόμος 3386/2005 περί εισόδου, παραμονής και κοινωνικής ένταξης των υπηκόων τρίτων χωρών στην ελληνική επικράτεια, δηλαδή ο «ελληνικός νόμος περί αλλοδαπών».

Στο πλαίσιο αυτό αξίζει να σημειωθεί μια περιορισμένη τροποποίηση της βασικής μεταναστευτικής νομοθεσίας όσον αφορά διάφορα εκκρεμή ζητήματα, όπως έκδοση/ανανέωση ορισμένων αδειών παραμονής, ειδικά θέματα για τους μετανάστες μακράς διαμονής, οικογενειακή επανένωση, αλλαγές στη διαδικασία πολιτογράφησης ομογενών. Μερική πρόοδος σημειώθηκε και στο καθεστώς των μεταναστών δεύτερης γενεάς όπως και των ασυνόδευτων ανηλίκων. Αξιοσημείωτη ήταν επίσης η προσπάθεια της Ελληνικής Αστυνομίας να εντατικοποιήσει την εξέταση αιτημάτων ασύλου.

Τέλος, σε θεσμικό επίπεδο πρέπει να σημειωθεί η ενσωμάτωση σημαντικών κοινοτικών νομοθετικών πράξεων στους τομείς μετανάστευσης και ασύλου κατά το 2008.

Η παρούσα έκθεση περιλαμβάνει επισκόπηση της νομοθεσίας στον τομέα της μετανάστευσης και του ασύλου και επικεντρώνεται στις πιο σημαντικές πολιτικές και νομοθετικές εξελίξεις σε συγκεκριμένα ζητήματα κατά τη διάρκεια του 2008.

1. Πολιτικές εξελίξεις στην Ελλάδα

1.1 Πολιτικές και θεσμικές δομές σχετικά με μετανάστευση και άσυλο

Γενικά

Βάσει του νόμου 3386/2005, το Υπουργείο Εσωτερικών παραμένει ο κύριος φορέας μεταναστευτικής πολιτικής στην Ελλάδα, παρακολουθεί, εκτιμά, και συντονίζει την εφαρμογή των διατάξεων που αφορούν την είσοδο, παραμονή και κοινωνική ένταξη των μεταναστών. Ωστόσο στη συνολική μεταναστευτική πολιτική εμπλέκονται και άλλοι φορείς της διοίκησης. Οι αρμόδιοι φορείς είναι, λοιπόν, συγκεκριμένα:

- ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ, ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ, υπεύθυνη για όλα τα ζητήματα έκδοσης, ανανέωσης, και ανάκλησης αδειών παραμονής καθώς και για την κοινωνική ένταξη των μεταναστών.
- ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ, υπεύθυνη για τη διασυνοριακή επίβλεψη, τον έλεγχο διαβατηρίων και την παρακολούθηση της σύννομης παραμονής των αλλοδαπών στη χώρα. Επίσης, υπεύθυνη για την καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης, για τις επιστροφές και τις απελάσεις. Τέλος, υπεύθυνη για τις διαδικασίες που αφορούν την παροχή ασύλου. Οι αιτήσεις ασύλου εξετάζονται σε πρώτο και δεύτερο βαθμό από τους αρμόδιους αστυνομικούς διευθυντές. Κατά τη διάρκεια του 2008 και πριν την υιοθέτηση του πρόσφατου Π.Δ. 81/09 που τροποποιεί τη σχετική νομοθεσία, μια ανεξάρτητη «Επιτροπή Ασύλου», με έδρα το Αρχηγείο της Αστυνομίας στην Αθήνα, ήταν υπεύθυνη με αποφασιστική αρμοδιότητα να εξετάσει σε δεύτερο βαθμό ενστάσεις κατά απορρίψεων ασύλου από την Αστυνομία. Μετά την τροποποίηση της σχετικής νομοθεσίας, οι Επιτροπές Ασύλου αυξήθηκαν κατ'αριθμό αλλά εξασθένησαν σε αρμοδιότητα, αφού έγιναν απλώς συμβουλευτικές (βλ. κατωτέρω 2.1.).
- ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΤΕΛΩΝΕΙΩΝ, υπεύθυνη για την παρακολούθηση των σημείων εισόδου στη χώρα και για την καταπολέμηση του διασυνοριακού οικονομικού εγκλήματος.

- ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ, ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΚΑΙ ΣΕΓΚΕΝ, ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ, υπεύθυνη για τα ζητήματα έκδοσης, ανανέωσης και ανάκλησης θεωρήσεων βραχείας και μακράς διαμονής, για την κυκλοφορία σχετικών εγκυκλίων, και για την εκπροσώπηση της χώρας στην ΕΕ, σε άλλα διεθνή fora ή σε διμερείς/πολυμερείς διαβουλεύσεις σε παρόμοια θέματα.
- ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ, ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΙΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ, υπεύθυνες για την επιτήρηση των συνόρων.
- ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ, ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ, υπεύθυνη για την καταγραφή των αναγκών της αγοράς εργασίας και την προσφορά εργασίας, για ελέγχους σε περιπτώσεις παράνομης απασχόλησης και σύναψης συμφωνιών εποχιακής απασχόλησης με τρίτες χώρες.
- ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ, ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ, υπεύθυνη για την υποδοχή και περίθαλψη παράνομων μεταναστών, αιτούντων άσυλο και άλλων ευάλωτων κατηγοριών υπηκόων τρίτων χωρών.
- ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΥ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΥ, ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ, υπεύθυνη για τις νομικές διαδικασίες που αφορούν παράνομους μετανάστες και εμπόρους/διακινητές.
- ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΚΤΟΦΥΛΑΚΗ, ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΝΑΥΤΙΛΙΑΣ, ΑΙΓΑΙΟΥ ΚΑΙ ΝΗΣΙΩΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ, υπεύθυνη για την επιτήρηση των θαλασσίων συνόρων.
- ΥΠΑΤΗ ΑΡΜΟΣΤΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ, με σημαντικό ρόλο σε πολλά επίπεδα: σε αρκετές περιπτώσεις λαμβάνει μέρος στην εκπόνηση της σχετικής νομοθεσίας ασύλου, ενώ είναι μόνιμο μέλος των Επιτροπών Ασύλου.

1.2 Γενικές πολιτικές εξελίξεις

Η Κυβέρνηση

Μετά τις βουλευτικές εκλογές στις 16.9.2007, το Υπουργείο Εσωτερικών απορρόφησε το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης, συγκεντρώνοντας έτσι την αρμοδιότητα τόσο για τη νόμιμη όσο και για την παράνομη μετανάστευση.

Αρμόδιο Υπουργείο και Υπουργοί

Ο καθηγητής Προκόπης Παυλόπουλος είχε καθ'όλη τη διάρκεια του 2008 γενική αρμοδιότητα σε θέματα μετανάστευσης. Ο Υφυπουργός Αθ.Νάκος ήταν αρμόδιος για θέματα μετανάστευσης και κοινωνικής ένταξης. Ο Υφυπουργός Π.Χηνοφώτης ήταν αρμόδιος για θέματα, παράνομης μετανάστευσης, εμπορίας ανθρώπων, ελέγχου συνόρων και πολιτικής ασύλου. Από 8.1.2009 έως 4.10.2009, λόγω κυβερνητικού ανασχηματισμού, ο Αναπληρωτής Υπουργός Χρ. Μακρογιαννάκης ήταν αρμόδιος για τα ίδια θέματα. Στις 3.3.2008, ο κ. Β.Τσιατούρας ορίστηκε Αρχηγός της Ελληνικής Αστυνομίας.

2. Πολιτικές και νομοθετικές εξελίξεις στον τομέα μετανάστευσης και ασύλου

2.1 Δομή της νομοθεσίας στον τομέα μετανάστευσης και ασύλου

Μετανάστευση

Σε γενικές γραμμές, το κύριο σώμα της μεταναστευτικής νομοθεσίας αποτελείται από το νόμο 3386/2005 της 18.8.2005, όπως τροποποιήθηκε (νόμοι 3448/06, 3536/07, 3613/07, 3731/08, 3772/09, 3801/09). Ο νόμος αυτός περιλαμβάνει λεπτομερείς διατάξεις που ρυθμίζουν όλες τις ουσιαστικές και διαδικαστικές προϋποθέσεις για άδειες μακράς διαμονής στην Ελλάδα. Οι τύποι αδειών διαμονής παρέχουν στον κάτοχο το δικαίωμα πρόσβασης στην αγορά εργασίας κατά τις ειδικότερες ρυθμίσεις του νόμου:

A) Άδεια διαμονής για εργασία:

A1. Εξηρημένη εργασία ή παροχή υπηρεσιών ή έργου

A2. Εποχιακή εργασία

- A3. Στελέχη εταιριών
- A4. Προσωρινή μετακίνηση για παροχή υπηρεσίας
- A5. Αθλητές Προπονητές
- A6. Μέλη καλλιτεχνικών συγκροτημάτων
- A7. Πνευματικοί δημιουργοί
- A8. Μέλη ξένων αρχαιολογικών σχολών
- B) Άδεια διαμονής για ανεξάρτητη οικονομική δραστηριότητα:
 - B1. Ανεξάρτητη οικονομική δραστηριότητα
 - B2. Ανάπτυξη επενδυτικής δραστηριότητας
- Γ) Άδεια διαμονής για ειδικούς λόγους:
 - Γ1. Σπουδές
 - Γ2. Επαγγελματική κατάρτιση
 - Γ3. Υπότροφοι Ειδικά προγράμματα
 - Γ4. Σπουδές σε στρατιωτικές σχολές
 - Γ5. Απόκτηση ιατρικής ειδικότητας
 - Γ6. Οικονομικά ανεξάρτητα άτομα
 - Γ7. Ενήλικα τέκνα διπλωματικών υπαλλήλων
 - Γ8. Υπηρετικό προσωπικό διπλωματικών αποστολών
 - Γ9. Ανταποκριτές ξένου τύπου
 - Γ10. Λειτουργοί γνωστών θρησκειών
 - Γ11. Αθωνιάδα Σχολή
 - Γ12. Σπουδή, γνωριμία και άσκηση του μοναχικού βίου
 - Γ13. Αρχηγοί οργανωμένων ομάδων τουρισμού
 - Γ14. Ερευνητές
- Δ) Άδεια διαμονής για εξαιρετικούς λόγους:
 - Δ1. Ανθρωπιστικοί
 - Δ2. Δημόσιο Συμφέρον
 - Δ3. Θύματα εμπορίας
- Ε) Άδεια διαμονής για οικογενειακή επανένωση:
 - E1. Μέλη οικογένειας υπηκόου τρίτης χώρας

Ε2. Αυτοτελής άδεια διαμονής μελών οικογένειας υπηκόου τρίτης χώρας Ε3. Μέλη οικογένειας Έλληνα ή πολίτη Ε.Ε.

ΣΤ) Άδεια διαμονής αόριστης διάρκειας.

Ζ) Άδεια διαμονής επί μακρόν διαμένοντος.

Επιπλέον, η Απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών 24103/05, 15.12.2005, όπως τροποποιήθηκε από την Υ.Α. 13730/2007, ρυθμίζει τα σχετικά με τα επιμέρους πιστοποιητικά που χρειάζονται για κάθε τύπο άδειας.

Τα σχετικά με τη λήψη θεώρησης εισόδου από τις προξενικές αρχές ρυθμίζονται από την Απόφαση Υπουργού Εξωτερικών 3497.3/550/ΑΣ 4000, 29.12.2005. Αν και αποτελεί απαραίτητο δικαιολογητικό για την αίτηση άδειας διαμονής, η θεώρηση εισόδου δεν προδικάζει την τελική έκδοση της άδειας διαμονής.

Η διαδικασία για την έκδοση άδειας διαμονής περιλαμβάνει διάφορα στάδια, που διαφέρουν ανάλογα με το είδος αδειάς. Σε γενικές γραμμές ο αιτών οφείλει να παρουσιασθεί ενώπιον των προξενικών αρχών και να υποβάλει την αίτησή του μαζί με τα υπόλοιπα απαραίτητα δικαιολογητικά. Κανονικά, καμία άδεια διαμονής δεν μπορεί να εκδοθεί χωρίς θεώρηση εισόδου. Από τη στιγμή δε που θα εκδοθεί, μια θεώρηση εισόδου μακράς παραμονής ισχύει για 6 μήνες. Σε αυτήν την περίοδο, ο κάτοχος της θεώρησης μπορεί να εισέλθει στην Ελλάδα, να παραμείνει όχι πέραν των 3 μηνών και να υποβάλει αίτηση για άδεια διαμονής.

Ο υπήκοος τρίτης χώρας πρέπει να υποβάλει την αίτησή του και τα υπόλοιπα δικαιολογητικά στο αρμόδιο δημοτικό γραφείο για τη μετανάστευση του τόπου διαμονής του, το οποίο ελέγχει τα έγγραφα και πληροφορεί σχετικά τον αιτούντα. Κατόπιν διαβιβάζει το φάκελο στην Υπηρεσία Αλλοδαπών και Μετανάστευσης της αρμόδιας Περιφέρειας, η οποία είναι τελικώς υπεύθυνη να αποφασίσει για την έκδοση, ανανέωση ή απόρριψη της αιτήσεως. Αφ'ής στιγμής εκδοθεί, η άδεια διαμονής επέχει και θέση αδειάς εργασίας της ίδιας χρονικής διάρκειας. Το δελτίο

διαμονής (residence card), βάσει του Κανονισμού ΕΚ 1030/2002, κάνει ευθέως αναφορά σχετικά.

Οι απορριπτικές αποφάσεις μπορούν να προσβληθούν ενώπιον των Διοικητικών Δικαστηρίων για ακύρωση (1^{ος} βαθμός) ή στο Συμβούλιο Επικρατείας κατ'έφεση (2^{ος} βαθμός).

Όσον αφορά την παράνομη μετανάστευση, τα άρθρα 83-88 του νόμου 3386/2005, όπως τροποποιήθηκαν από το νόμο 3536/2007, καθορίζουν τις ποινές σε περίπτωση παραβίασης της μεταναστευτικής νομοθεσίας, δηλαδή ως προς την παράνομη είσοδο/έξοδο και παραμονή, την παράνομη απασχόληση, την εμπορία ανθρώπων, κλπ.

Παράλληλα, μια σειρά διμερών συμφωνιών επανεισδοχής ή συμφωνιών επανεισδοχής της ΕΕ με τρίτες χώρες καλύπτουν θέματα απέλασης και επαναπατρισμού παράνομων μεταναστών. Αρκετά από τα θέματα αυτά θίγονται και στο πλαίσιο της συνεργασίας Σέγκεν και άλλων πράξεων του κοινοτικού κεκτημένου.

Οι αποφάσεις απέλασης μπορούν να προσβληθούν ενώπιον των Διοικητικών Δικαστηρίων για ακύρωση (1^{ος} βαθμός) ή στο Συμβούλιο Επικρατείας κατ'έφεση (2^{ος} βαθμός).

Άσυλο

Το Π.Δ. 90/2008, 8.7.2008, που πρόσφατα τροποποιήθηκε από το Π.Δ. 81/2009, 30.6.2009, καθορίζει τα σχετικά με τους πρόσφυγες και καταστρώνει τη διαδικασία εξέτασης μιας αίτησης ασύλου, την απονομή του καθεστώτος του πρόσφυγα και την ανάκλησή του.

Σύμφωνα με την εν λόγω νομοθεσία, ο υπήκοος τρίτης χώρας μπορεί να υποβάλει αίτημα ασύλου στις ελληνικές αστυνομικές αρχές του τόπου όπου βρίσκεται εντός της ελληνικής επικράτειας, στα σύνορα, ή σε σημεία διέλευσης. Παρόμοια αίτηση δεν μπορεί να υποβληθεί σε διπλωματικές ή προξενικές αρχές της Ελλάδος στο εξωτερικό. Μέχρι την ολοκλήρωση της διαδικασίας εξέτασης του αιτήματος, ο αιτών μπορεί να παραμείνει στην Ελλάδα σε κέντρα υποδοχής και δεν τίθεται σε κράτηση με μόνο λόγο την παράνομη είσοδο στη χώρα.

Οι αστυνομικές αρχές προωθούν την αίτηση με όλα τα συμπληρωματικά στοιχεία στον αρμόδιο να αποφασίσει αστυνομικό διευθυντή, τόσο σε 1^ο όσο και σε 2^ο βαθμό. Επιτροπές Ασύλου συστήνονται σε κάθε Αστυνομική Διεύθυνση, με συμβουλευτική και όχι αποφασιστική αρμοδιότητα. Οι απορριπτικές αποφάσεις μπορούν να προσβληθούν στο Συμβούλιο Επικρατείας μετά από προσφυγή ακυρώσεως του ενδιαφερομένου.

Πέραν του ανωτέρω εθνικού δικαίου, πρέπει επίσης να συνυπολογισθεί και η νομοθεσία που ενσωματώνει πράξεις του κοινοτικού κεκτημένου, δηλαδή Οδηγίες και Αποφάσεις στον τομέα της μετανάστευσης και του ασύλου (βλ. σημείο 3 κατωτέρω).

2.2 Επισκόπηση των κυριότερων πολιτικών και νομικών συζητήσεων

Η συζήτηση στην κοινή γνώμη

Μετά τα γεγονότα και τις διαδηλώσεις του Δεκεμβρίου 2008 στην Αθήνα και σε άλλες μεγάλες πόλεις της Ελλάδος, η μετανάστευση εγγράφηκε στη δημόσια συζήτηση ως θέμα υψηλής προτεραιότητας και από τότε αποτελεί ένα από τα πιο κρίσιμα ζητήματα για την κοινή γνώμη. Σειρά δημοσιευμάτων στα ΜΜΕ και τηλεοπτικών προγραμμάτων συντηρούν από τότε το μεταναστευτικό ζήτημα υψηλά στην ημερήσια διάταξη.

Η κοινοβουλευτική συζήτηση

Η Βουλή των Ελλήνων αφιέρωσε μια γενική συζήτηση σε θέματα μετανάστευσης κατά τις συνεδριάσεις της 10^{ης} Οκτωβρίου και 28^{ης} Νοεμβρίου 2008, σε συνέχεια κοινοβουλευτικών ερωτήσεων που έθεσαν βουλευτές από όλο το φάσμα του Κοινοβουλίου. Ο αρμόδιος Υπουργός και Υφυπουργός Εσωτερικών παρέσχον στο Κοινοβούλιο επικαιροποιημένα στοιχεία και ανέλυσαν βασικές παραμέτρους της τρέχουσας μεταναστευτικής πολιτικής με ειδική αναφορά στο Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για τη Μετανάστευση και το Άσυλο και στις αντίστοιχες πολιτικές των άλλων κρατών μελών της ΕΕ. Η συζήτηση εστιάστηκε σχεδόν μονοπωλιακά στις πολιτικές όψεις της παράνομης μετανάστευσης και δεν συμπεριέλαβε τεχνοκρατικές εκτιμήσεις εφαρμογής του νομικού πλαισίου της μεταναστευτικής πολιτικής.

Η συζήτηση συνεχίστηκε σε επόμενες συνεδριάσεις της Βουλής κατά το Νοέμβριο και Δεκέμβριο του 2008. Άξιο υπογράμμισης είναι ότι κατά τις συζητήσεις αυτές αναδύθηκε σχεδόν ως αποκλειστικό συμπέρασμα η ανάγκη αυστηρότερων συνοριακών ελέγχων και πιο περιοριστικής μεταναστευτικής πολιτικής, ιδίως με τη συμβολή των βουλευτών της δεξιάς πτέρυγας. Η συζήτηση παρ'όλα αυτά δεν είχε άμεσες θεσμικές επιπτώσεις, τουλάχιστον κατά τη διάρκεια του 2008, αλλά απηχούσε τις ζωηρές πολιτικές συζητήσεις στην κοινωνία και στα ΜΜΕ, επ'αφορμή των γεγονότων του Δεκεμβρίου στην Αθήνα.

Άλλα

Στις 28.1.2008, η σημαντικότερη κυβερνητική δεξαμενή ιδεών για τη μετανάστευση, το Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής (Ι.ΜΕ.ΠΟ.), διοργάνωσε το 4^ο Ετήσιο Διεθνές Συνέδριο για τη Μετανάστευση με θέμα: *"Πρότυπα επιτυχίας: Πώς το κράτος και η κοινωνία πολιτών μπορούν να εργαστούν μαζί για την ένταξη των μεταναστών"*¹

¹ <http://www.imepo.gr/documents/programmaINSIDE2008.pdf>

Τον Απρίλιο 2008 εκδόθηκε μελέτη για τον “Υπολογισμό του αριθμού των παράνομων μεταναστών που διαμένουν στην Ελλάδα” εκ μέρους του Υπουργείου Εσωτερικών, του ΔΟΜ του ΙΜΕΠΟ, της Ελληνικής Εταιρίας Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Ανάπτυξης (ΕΕΤΑΑ). Η μελέτη, η οποία χρηματοδοτήθηκε στο πλαίσιο του κοινοτικού προγράμματος «Αινείας», υλοποιήθηκε από ακαδημαϊκή ερευνητική ομάδα.²

Στις 4.6.2008, η κυβερνητική Κεντρική Επιτροπή Απλούστευσης Διαδικασιών (ΚΕΑΔ), υπό την αιγίδα της Γ.Γ. Δημόσιας Διοίκησης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης του Υπουργείου Εσωτερικών, εξέδωσε αναφορά για την απλούστευση των διαδικασιών παροχής υπηρεσιών σε υπηκόους τρίτων χωρών, ειδικά εκείνων που αφορούν την έκδοση και την ανανέωση αδειών διαμονής.³ Η αναφορά κατέληγε σε εντυπωσιακές προτάσεις για αναγκαίες βελτιώσεις στο θεσμικό πλαίσιο όπως και στη δομή και λειτουργία των εμπλεκόμενων εθνικών αρχών.

Κατά τη διάρκεια του 2008, ο Συνήγορος του Πολίτη επεσήμανε στις αρμόδιες αρχές αρκετές περιπτώσεις πιθανών παραβιάσεων των δικαιωμάτων των αλλοδαπών σχετικά με τις συνθήκες εισόδου και διαμονής στη χώρα. Σε πολλές από αυτές τις περιπτώσεις, οι αρχές αντέδρασαν συμμορφούμενες προς τις υποδείξεις του Συνηγόρου.⁴

2.3 Λεπτομερείς πολιτικές και νομοθετικές εξελίξεις κατά το 2008

Το 2008, μια ανεπίσημη κωδικοποίηση της μεταναστευτικής νομοθεσίας έτυχε επεξεργασίας από το Υπουργείο Εσωτερικών. Η κωδικοποίηση περιλαμβάνει όλους τους σχετικούς νόμους και τις τροποποιήσεις τους (νόμος 3386/2005 όπως

² http://www.imepo.gr/documents/AENEAS_IMEPO_RESEARCH_2008_GR_000.pdf

³ http://www.kead.gr/Report_8.pdf

⁴ <http://www.synigoros.gr/allodapoi/>

τροποποιήθηκε από τους νόμους 3448/2006, 3536/2007, 3613/2007 and 3731/2008) και δημοσιοποιήθηκε στην ιστοσελίδα του Υπουργείου.⁵ Την ίδια περίοδο νέα νομοθεσία υιοθετήθηκε για την ενσωμάτωση του αντίστοιχου κοινοτικού κεκτημένου.

Επιπλέον, η αρμόδια Γ.Δ. Μεταναστευτικής Πολιτικής του Υπουργείου Εσωτερικών ετοίμασε και προώθησε μια σειρά σημαντικές εγκυκλίους σε όλες τις εμπλεκόμενες υπηρεσίες που αφορούν την εφαρμογή της σχετικής νομοθεσίας.⁶

Παρά τα ανωτέρω, η πρωτότυπη εθνική νομοπαρασκευαστική δραστηριότητα κατά το 2008 στην περιοχή της μετανάστευσης και του ασύλου περιορίστηκε ουσιαστικά σε μια σειρά Υπουργικών Αποφάσεων επί συγκεκριμένων κατηγοριών αδειών διαμονής.

Ως προς τη νομολογία, δεν εκτιμάται αξιόλογη συμβολή των Δικαστηρίων στην διαμόρφωση της μεταναστευτικής πολιτικής στην Ελλάδα κατά το 2008.

2.3.1 Έλεγχος και παρακολούθηση της μετανάστευσης

Κατά τη διάρκεια των κοινοβουλευτικών συζητήσεων της 13ης Οκτωβρίου και 28ης Νοεμβρίου 2008, τα ζητήματα της ικανότητας απορρόφησης της Ελληνικής Πολιτείας και κοινωνίας, η καλύτερη εκτίμηση των αναγκών της αγοράς, η αντιστοίχιση ζήτησης και προσφοράς εργασίας, η συνεργασία μεταξύ αρμόδιων διοικητικών μονάδων για την απασχόληση και τη μετανάστευση, ηγέρθησαν και συζητήθηκαν εκτενώς. Η σύνδεση εγκληματικότητας και μετανάστευσης, επίσης. Έγινε επίσης αναφορά σε πραγματικούς αριθμούς για την επίπτωση της μετανάστευσης στην ελληνική οικονομία, χωρίς ωστόσο οριστικά συμπεράσματα.

⁵ <http://www.ypes.gr/el/Foreigner/Laws/>

⁶ <http://www.ypes.gr/el/Foreigner/Encyclical/>

Διάφορες όψεις ης παράνομης μετανάστευσης συζητήθηκαν κατά τη διάρκεια των επόμενων κοινοβουλευτικών συνεδριάσεων μέχρι τέλους 2008, με έμφαση στο ανατολικό θαλάσσιο σύνορο, στις κοινές επιχειρήσεις FRONTEX στη θάλασσα, την εισροή παράνομων μεταναστών από τις τουρκικές ακτές και την πλημμελή εφαρμογή του διμερούς Ελληνοτουρκικού Πρωτοκόλλου για την Επανεισδοχή.

Το Κοινοβούλιο ασχολήθηκε, κατά τη συνεδρίαση της 1.12.2008, με την περίπτωση απεργίας πείνας δώδεκα μεταναστών από τα Χανιά της Κρήτης, οι οποίοι ισχυρίζονταν ότι δεν τους δόθηκε άδεια διαμονής παρά το γεγονός ότι υπέβαλαν όλα τα απαιτούμενα δικαιολογητικά. Με αυτήν την ευκαιρία έγινε ανασκόπηση των διοικητικών πρακτικών που αφορούν τη νομιμοποίηση μεταναστών. Στην ίδια συνεδρίαση έγινε εκτενής λόγος για την ευαίσθητη θέση των γυναικών μεταναστών.

Στην κοινοβουλευτική συνεδρίαση της 9^{ης} Δεκεμβρίου 2008 εισήχθη προς συζήτηση και υιοθέτηση νομοσχέδιο για τη δημοτική αστυνομία με διατάξεις μεταναστευτικής πολιτικής. Κατά τη συζήτηση, ειδικά θέματα ένταξης, ιθαγένειας, διευκόλυνσης των συναλλαγών των μεταναστών, προστασίας των παιδιών, οικογενειακής επανένωσης, αδειών μακράς διαμονής αποτέλεσαν αντικείμενο έντονων αντιπαραθέσεων. Οι διατάξεις που αφορούν τους μετανάστες δεύτερης γενεάς συγκέντρωσαν τα περισσότερα πυρά. Το νομοσχέδιο υιοθετήθηκε τελικά στις 23.12.2008 ως νόμος 3731/2008 για τον ανασχηματισμό της δημοτικής αστυνομίας.

Σύμφωνα με πληροφόρηση εκ μέρους του Υφυπουργού Π. Χηνοφώτη σε κοινοβουλευτική ερώτηση της 15.12.2008, η Συνοριοφυλακή περιλαμβάνει 58 Μονάδες με 4600 συνοριοφρουρούς και 500 αστυνομικούς. Η Συνοριοφυλακή λειτουργεί στις ακόλουθες νομαρχίες: Θεσπρωτία, Καστοριά, Ιωάννινα, Φλώρινα, Πέλλα, Κιλκίς, Σέρρες, Δράμα, Ξάνθη, Ροδόπη, και Κέρκυρα. Προς έλεγχο των παράνομων μεταναστών, λειτουργεί επίσης στην Πρέβεζα, Άρτα, Τρίκαλα, Γρεβενά, Κοζάνη, Ημαθία, Θεσσαλονίκη, Καβάλα, Χαλκιδική, Πιερία, Λάρισα και Καρδίτσα.

Τρία Τμήματα Παράνομης Μετανάστευσης έχουν επίσης ιδρυθεί εντός της Γενικής Αστυνομικής Διεύθυνσης.

Άλλα

Κοινή Υπουργική Απόφαση 4000/1/45-ια/2008 (ΦΕΚ Β 2129/14.10.2008) για την οργάνωση και λειτουργία της υπεύθυνης αρχής, η οποία θα είναι αρμόδια για τη διαχείριση του πολυετούς προγράμματος και των ετησίων προγραμμάτων, που υποστηρίζονται από το Ταμείο Εξωτερικών Συνόρων, και θα χειρίζεται την αλληλογραφία με την Επιτροπή, σύμφωνα με την Απόφαση 574/2007/ΕΚ περί ιδρύσεως Ταμείου Εξωτερικών Συνόρων για την περίοδο 2007-2013 ως τμήμα του κοινοτικού προγράμματος "Solidarity and Management of Migration Flows".

Η πλέον σημαντική τροποποίηση του βασικού νόμου 3386/2005 επήλθε στις 23.12.2008 από το νόμο 3731/2008. Οι νέες αποσπασματικές διατάξεις αφορούν ζητήματα έκδοσης και ανανέωσης ορισμένων αδειών διαμονής, ζητήματα μεταναστών μακράς διαμονής και οικογενειακής επανένωσης, και πολιτογράφησης ομογενών. Ο νόμος αγγίζει για πρώτη φορά το ζήτημα των μεταναστών δεύτερης γενεάς (βλ. λεπτομέρειες στο αντίστοιχο σημείο). Επιπλέον, ο νόμος επιβάλλει πρόστιμο 200-400 ευρώ στους αλλοδαπούς που δεν ενημέρωσαν τις αρχές για σημαντικές αλλαγές στην κατάστασή τους, όπως απώλεια ταξιδιωτικών εγγράφων, άδειας παραμονής, απώλεια ή αλλαγή υπηκοότητας κλπ. Το νόμο ακολούθησε η λεπτομερής εγκύκλιος 15/08.

Για την καλύτερη παρακολούθηση των αναγκών της απασχόλησης, οι αρμόδιοι Υπουργοί Εσωτερικών, Οικονομίας, Εξωτερικών, Απασχόλησης και Αγροτικής Ανάπτυξης υιοθέτησαν την Κοινή Υπουργική Απόφαση 12311/08 για την καταγραφή των κριτηρίων για τη μετάκληση για εξαρτημένη εργασία των υπηκόων τρίτων χωρών βάσει του άρθρου 14 του νόμου 3386/2005, ακολουθούμενη από την εγκύκλιο 34/08.

Επιστολή της 5.2.2008 του Συνηγόρου του Πολίτη στις αρμόδιες τοπικές αρχές (με κοινοποίηση στις κεντρικές υπηρεσίες) αναφορικά με τις συνθήκες διαβίωσης σε προσωρινό καταυλισμό μεταναστών στην ευρύτερη περιοχή του λιμένα της Πάτρας. Ο Συνήγορος συνιστά δέσμη επειγόντων μέτρων που αφορούν τη δημόσια υγεία και ζητά λεπτομερή αναφορά για τον αριθμό και την ταυτότητα των παράνομων μεταναστών καθώς και τη δράση της Αστυνομίας.

Επιστολή της 22.4.2008 του Συνηγόρου του Πολίτη στις αρμόδιες τοπικές και κεντρικές αρχές αναφορικά με τις συνθήκες εργασίας και διαβίωσης των μεταναστών στη Νομαρχία Ηλείας.

Υπογραφή δύο διμερών Συμφωνιών μεταξύ Ελλάδος και Βουλγαρίας για τη Διασυνοριακή Συνεργασία, Σόφια 29.4.2008. Η πρώτη ιδρύει κοινό κέντρο πληροφοριών και επαφής, ενώ η δεύτερη οργανώνει κοινές επιχειρήσεις συνοριακών ελέγχων. Αμφότερες στοχεύουν στην καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος, της εμπορίας ανθρώπων και της παράνομης μετανάστευσης.

Επιτυχής συμμετοχή στην κοινή επιχείρηση FRONTEX POSEIDON 2008, με συνεργασία της Ελληνικής Αστυνομίας και Ακτοφυλακής και αξιωματούχους από άλλα κράτη μέλη για την επιτήρηση του νοτιοανατολικού θαλάσσιου συνόρου. Σε αυτό το πλαίσιο εμπεδώθηκε η συνεργασία με αρμόδιους αξιωματούχους άλλων χωρών για την ανταλλαγή δεδομένων και επισκέψεων, κλπ. Τέλος, η Ελλάδα συμμετείχε για πρώτη φορά σε κοινή πτήση επιστροφής της FRONTEX στο Πακιστάν.

2.3.2. Προστασία προσφύγων και άσυλο

Αν και υπήρξε κινητικότητα στη νομοθετική παραγωγή για το άσυλο κατά το 2008, ο αριθμός των αναγνωρισμένων προσφύγων παρέμεινε χαμηλός. Σύμφωνα με τις επίσημες στατιστικές της Ελληνικής Αστυνομίας για το 2008, ο ρυθμός

παραχωρήσεως καθεστώτος ασύλου σε 1^ο βαθμό ήταν 0,05%, ενώ σε 2^ο βαθμό (εφέσεις κατά πρωτοβάθμιων απορρίψεων) ήταν 10,29%.⁷ Λόγω ακριβώς του γεγονότος αυτού, η Ελληνική Αστυνομία αποφάσισε να εντείνει το ρυθμό εξέτασης των εκκρεμών υποθέσεων σε 2^ο βαθμό. Έτσι, τριπλασίασε τον αριθμό των Επιτροπών Ασύλου και αύξησε τον αριθμό των συνεδριάσεών τους (Απόφαση Υπουργού Εσωτερικών 5401/1-284988/20.10.2008).

Στις 8.7.2008, το Π.Δ. 90/2008⁸ “για την εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας προς την Οδηγία 2005/85/ΕΚ για τις ελάχιστες προδιαγραφές για τις διαδικασίες με τις οποίες τα κράτη μέλη χορηγούν και ανακαλούν το καθεστώς του πρόσφυγα” αντικατέστησε αρκετές διατάξεις της βασικής μεταναστευτικής νομοθεσίας. Έτσι μεταφέρθηκε στην εσωτερική έννομη τάξη τμήμα του κοινοτικού κεκτημένου και συστάθηκε εντός της διοίκησης 2^{ος} βαθμός εξέτασης των αιτήσεων ασύλου που απορρίφθηκαν. Το Π.Δ. 81/2009 της 30.6.2009 τροποποίησε προσφάτως ορισμένες από τις εν λόγω διατάξεις.

Στις 25.7.2008 υιοθετήθηκε ακόμη μια πράξη μεταφοράς κοινοτικού δικαίου, το Π.Δ. 96/2008⁹ “για την εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας στις διατάξεις της Οδηγίας 2004/83/ΕΚ για τη θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους”. Το εν λόγω Π.Δ. δεν εναρμονίζει απλώς την ελληνική νομοθεσία με την κοινοτική αλλά επιπλέον προσφέρει στους πρόσφυγες και στους υπό διεθνή προστασία πλήρη πρόσβαση στην ελληνική αγορά εργασίας, καθώς και σε επιμόρφωση παρόμοια με των νομίμων μεταναστών. Επίσης προβλέπει ότι μπορούν να απολαμβάνουν την ίδια περίθαλψη όπως και οι Έλληνες πολίτες.

⁷ Για λεπτομερείς στατιστικές, βλ.

<http://www.astynomia.gr/images/stories/DOCS2/250209statAsylou2008.pdf>

⁸ http://www.astynomia.gr/images/stories/DOCS2/P.D.%2090-2008_EN.pdf

⁹ http://www.astynomia.gr/images/stories/DOCS2/P.D.%2096-2008_EN.pdf

Στις 21.10.2008, το Π.Δ. 167/2008 συμπλήρωσε τις διατάξεις για την οικογενειακή επανένωση, επεκτείνοντάς τις σχετικές διατάξεις και στους πρόσφυγες. Κατά το Π.Δ. ο πρόσφυγας μπορεί πλέον να ζητήσει την επανένωση με τα ενήλικα ανύπαντρα παιδιά του, τους γονείς του και τον σύντροφό του.

Υπό τον Κανονισμό του Δουβλίνου, υποβλήθηκαν 5.168 αιτήματα αναδοχής άλλων κρατών μελών, 3.836 ικανοποιήθηκαν και 887 μεταφορές έλαβαν χώρα κατά το 2008, σύμφωνα με τα στοιχεία της Ελληνικής Αστυνομίας.

2.3.3 Ασυνόδευτοι ανήλικοι

Παρά το γεγονός ότι υπάρχουν διάσπαρτες προβλέψεις που αφορούν τους ασυνόδευτους ανήλικους σε νομοθετικές πράξεις που υιοθετήθηκαν κατά το 2008, ειδικά σε συνάρτηση με τους αιτούντες άσυλο, δεν υπάρχει συνολική και αυτοτελής ρύθμιση του ζητήματός τους.¹⁰

Μια αξιοσημείωτη περίπτωση είναι η Υπουργική Απόφαση 22467/08, 14.10.2008, που αφορά μεταξύ άλλων τη ρύθμιση των όρων διαμονής μεταναστών ανηλίκων που έχουν τεθεί υπό δικαστικά αναμορφωτικά μέτρα. Η Απόφαση αυτή συμπληρώνει το βασικό μεταναστευτικό νόμο 3386/2005 και τον Ποινικό Κώδικα.

Επιπλέον, αξίζει να σημειωθεί ότι το 2008 εγκαινιάσθηκε στην Αγίασο της Λέσβου κέντρο υποδοχής για ασυνόδευτους ανηλίκους με κρατική επιχορήγηση, γεγονός που επαινέθηκε από το Συνήγορο του Πολίτη.¹¹

¹⁰Βλ. την Έκθεση του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες "Unaccompanied Minors: Good Practices in the implementation of EC Directives", Φεβρουάριος 2008, στη σελίδα <http://www.gcr.gr/node/230>

¹¹ http://www.synigoros.gr/pdf_01/synigoros.pdf

Μετά από διαμαρτυρία του Συνηγόρου του Πολίτη και ορισμένων εργατικών συνδικάτων (ΚΕΔΚΕ, ΓΣΕΕ) για τον αποκλεισμό των νομίμως διαμενουσών αλλοδαπών μητέρων παιδιών με ειδικές ανάγκες από το κοινωνικό πρόγραμμα «Εναρμόνιση της οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής» του Οργανισμού Εργατικής Εστίας, ο αρμόδιος Γ.Γ. του Υπουργείου Απασχόλησης προχώρησε στις αναγκαίες προσαρμογές με την Υπουργική Απόφαση 60460/2171 της 28.8.2008. Ως συνέπεια, όλες οι εργαζόμενες μητέρες, ανεξαρτήτως προελεύσεως, έχουν τη δυνατότητα να συμμετάσχουν στο εν λόγω πρόγραμμα.

Επιστολή της 5.2.2008 του Συνηγόρου του Πολίτη στις αρμόδιες τοπικές αρχές (με κοινοποίηση στις κεντρικές υπηρεσίες) αναφορικά με τις συνθήκες διαβίωσης σε προσωρινό καταυλισμό μεταναστών στην ευρύτερη περιοχή του λιμένος της Πάτρας, όπου ο Συνήγορος επισημαίνει ότι ανάμεσα στους παράνομους μετανάστες, σημαντικός αριθμός είναι ανήλικοι και συνιστά λεπτομερή καταγραφή και μεταφορά τους σε ειδικό κέντρο υποδοχής με συνοδεία, ιδίως εκείνων κάτω των 14 ετών.

2.3.4 Οικονομική μετανάστευση

Η σοβούσα οικονομική κρίση δεν αντανακλάται στους αριθμούς μεταναστών και στην κατανομή τους στην ελληνική επικράτεια κατά το 2008. Ο κύριος όγκος του μεταναστευτικού πληθυσμού είναι συγκεντρωμένος στην Αθήνα και σε πόλεις με σημαντική αγροτική παραγωγή.

Η Υπουργική Απόφαση 6997/146 της 30.1.2008 για την καταγραφή των κενών στην απασχόληση στην ελληνική αγορά εργασίας για το έτος 2008, αποδεικνύει ότι η ανειδίκευτη μετανάστευση στον αγροτικό τομέα, στην ελαφρά βιομηχανία και στον κατασκευαστικό τομέα εξακολούθησε να αποτελεί την κύρια ζήτηση εργασίας κατά το 2008.

Κατά το 2008 δεν σημειώθηκαν σημαντικές αλλαγές όσον αφορά την εξηρημένη εργασία/απασχόληση. Ωστόσο, ο νόμος 3731/2008 προβλέπει ευκολότερη ανανέωση των αδειών διαμονής εποχιακών απασχολουμένων σε ξενοδοχεία και εστιατόρια.

Τελικώς, μερικές μόνο υπουργικές αποφάσεις, που υιοθετήθηκαν κατά τη διάρκεια του 2008, επέτρεψαν την είσοδο και τη παραμονή ειδικευμένου προσωπικού προς εργασία σε ορισμένες ελληνικές βιομηχανίες, ειδικευμένων διευθυντικών στελεχών σε ορισμένα επιχειρησιακά προγράμματα και τελικώς επαγγελματιών ποδοσφαιριστών.

2.3.5 Οικογενειακή επανένωση

Όπως ήδη ειπώθηκε, ο νόμος 3731/2008 επέφερε αλλαγές στον βασικό μεταναστευτικό νόμο 3386/2005, ιδίως αναφορικά με τους μετανάστες δεύτερης γενιάς.

Ειδικότερα, το άρθρο 40.7 του νόμου 3731/2008 προβλέπει ότι τα τέκνα αλλοδαπών που γεννήθηκαν στην Ελλάδα και έκτοτε κατοικούν εδώ, υπό τον όρο ότι έλαβαν την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση σε ελληνικά σχολεία, αποκτούν το καθεστώς επί μακρόν διαμένοντος από τη στιγμή ενηλικίωσης χωρίς περαιτέρω διαδικασία. Η συγκεκριμένη αυτή ρύθμιση αποτέλεσε το πλέον αντιλεγόμενη θεσμική εξέλιξη εντός του 2008, καθώς πυροδότησε αντιπαραθέσεις, στον πολιτικό και στον ακαδημαϊκό χώρο, ως προς την θετική ή αρνητική συνεισφορά της στην κοινωνική συνοχή και στην ένταξη των μεταναστών. Για αρκετούς αποτελεί ένα απρόθυμο βήμα που θα δημιουργήσει περισσότερα προβλήματα απ'όσα καλείται να λύσει, ενώ για άλλους είναι το πρώτο βήμα προς μια αυθεντική πολιτική ένταξης.

Ο νόμος επεκτείνει το καθεστώς οικογενειακής επανένωσης σε συζύγους αλλοδαπών που παντρεύτηκαν στην ελληνική επικράτεια κατά τη διάρκεια νόμιμης παραμονής τους (άρθρο 40.4α.). Τα τέκνα νομίμων μεταναστών που γεννήθηκαν στην Ελλάδα λαμβάνουν αυτομάτως το καθεστώς των γονέων τους (άρθρο 40.4β.).

Όπως ήδη ειπώθηκε, το Π.Δ. 167/2008 συμπλήρωσε τις διατάξεις για την οικογενειακή επανένωση, επεκτείνοντάς τις σχετικές διατάξεις και στους πρόσφυγες. Κατά το Π.Δ. ο πρόσφυγας μπορεί πλέον να ζητήσει την επανένωση με τα ενήλικα ανύπαντρα παιδιά του, τους γονείς του και τον σύντροφό του.

Η Ελληνική Δημοκρατία κατέθεσε γραπτές παρατηρήσεις ενώπιον του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στην προδικαστική υπόθεση C-127/08 *Metock e.a.*, όπου επιχειρηματολόγησε ότι οι περιπτώσεις νομιμοποίησης της διαμονής μη Ευρωπαίων πολιτών που παντρεύτηκαν Ευρωπαίους πολίτες με γάμο στο κράτος μέλος διαμονής με πολίτη άλλου κράτους μέλους, μετά την είσοδο και την παράνομη διαμονή σε αυτό, δεν εμπίπτουν στην Οδηγία 2004/38/EK, αφού αποτελούν ζήτημα μεταναστευτικής πολιτικής. Η Απόφαση του ΔΕΚ στην υπόθεση *Metock* προκάλεσε συζητήσεις εντός των αρμοδίων υπηρεσιών των εμπλεκομένων Υπουργείων, αν και δεν χρειάστηκε να τροποποιηθεί η σχετική νομοθεσία.

2.3.6 Νόμιμη μετανάστευση - άλλα

Πέραν των ρυθμίσεων για επαγγελματικούς σκοπούς, υιοθετήθηκαν οι ακόλουθες νομοθετικές πράξεις κατά το 2008 στον τομέα της νόμιμης μετανάστευσης:

- Ο νόμος 3731/2008, με το άρθρο 45.1.ε προσέθεσε στο άρθρο 60 του νόμου 3386/2005 την ακόλουθη παράγραφο 6: α. Οι σύζυγοι επαναπατρισθέντος ή παλιννοστήσαντος ή ομογενούς, που είναι υπήκοοι τρίτων χωρών, δικαιούνται να αποκτήσουν αυτοτελή άδεια διαμονής, εφόσον: i. Εκδοθεί αμετάκλητη απόφαση διαζυγίου ή ακύρωσης του γάμου και εφόσον ο γάμος

διήρκεσε, έως την ημερομηνία κατάθεσης της αγωγής διαζυγίου ή της αγωγής ακύρωσης του γάμου, επί τρία, τουλάχιστον, έτη από τα οποία το ένα έτος έχει διανυθεί στην Ελλάδα. ii. Συντρέχουν ιδιαιτέρως δυσχερείς καταστάσεις, όπως σε περίπτωση που το μέλος της οικογένειας κατέστη θύμα οικογενειακής βίας, εν όσω υφίστατο ο γάμος. Η διάρκεια της αυτοτελούς άδειας διαμονής δεν μπορεί να υπερβαίνει το ένα έτος. Περαιτέρω ανανέωση της επιτρέπεται σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου αυτού. β. Στις ανωτέρω περιπτώσεις, το δικαίωμα διαμονής των ανήλικων τέκνων ακολουθεί την τύχη του δικαιώματος διαμονής του γονέα, στον οποίο έχει ανατεθεί η επιμέλεια. γ. Στις ρυθμίσεις της παρούσας υπάγονται και οι αλλογενείς σύζυγοι ομογενών από την Αλβανία, το καθεστώς διαμονής των οποίων ρυθμίζεται από τις διατάξεις της υπ' αριθμ. 4000/3/10-δ/9.5.2005 κοινής απόφασης των Υπουργών Εσωτερικών, Οικονομίας και Οικονομικών, Εξωτερικών, Εθνικής Άμυνας, Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας και Δημόσιας Τάξης, όπως ισχύει. δ. Οι διατάξεις της παρούσας εφαρμόζονται και στους υπηκόους τρίτων χωρών που συνεχίζουν να διαμένουν στη χώρα, ανεξαρτήτως εάν τα γεγονότα της περίπτωσης α' της παρούσας έλαβαν χώρα πριν την έναρξη ισχύος του παρόντος, εφόσον οι σχετικές αιτήσεις υποβληθούν εντός έτους από την έναρξη ισχύος της παρούσας.

- Το άρθρο 39 του ίδιου νόμου αντικατέστησε στις διατάξεις του νόμου 3386/2005 και στην υπόλοιπη κείμενη νομοθεσία, την άδεια διαμονής αόριστης διάρκειας με άδεια διαμονής δεκαετούς διάρκειας.
- Π.Δ.128/2008 για την εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας στην Οδηγία 2005/71/EK σχετικά με ειδική διαδικασία εισδοχής υπηκόων τρίτων χωρών για σκοπούς επιστημονικής έρευνας.¹²
- Π.Δ. 101/2008 για την εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας στην Οδηγία 2004/114/EC σχετικά με τις προϋποθέσεις εισδοχής υπηκόων τρίτων

¹² http://www.yypes.gr/UserFiles/e144c696-307c-447e-a921-7b6226b722ba/PD_128_GR2008.doc

χωρών με σκοπό τις σπουδές, την ανταλλαγή μαθητών, την άμισθη πρακτική άσκηση ή την εθελοντική υπηρεσία.¹³

- Υπουργική Απόφαση 11762/08 για τη ρύθμιση εισόδου και διαμονής αλλοδαπών με σκοπό την εκπαίδευση σε σχολές πιλότων, πιστοποιημένες από την Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας.
- Υπουργική Απόφαση 16343/08 για τη ρύθμιση εισόδου και διαμονής στην Ελλάδα δασκάλων Σχολείου για προερχόμενους από Φιλιππίνες.

2.3.7 Ιθαγένεια και πολιτογράφηση

Περιορισμένες τροποποιήσεις του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγενείας (Κ.Ε.Ι., νόμος 3284/2004) έλαβαν χώρα εντός του 2008 σύμφωνα με το άρθρο 41 του νόμου 3731/2008. Κατά βάση, αφορούν τη διευκόλυνση της πολιτογράφησης ομογενών και την περαιτέρω παραχώρηση ευεργετημάτων στα μέλη της οικογένειάς τους.

2.3.8 Ένταξη

Μια σειρά πρωτοβουλιών που αφορούν ένταξη μεταναστών σημειώθηκαν ή συνεχίσθηκαν κατά τη διάρκεια του 2008. Οι πρωτοβουλίες αυτές αποτελούν «Καλές Πρακτικές» και στοχεύουν στην προστασία και στην κοινωνική αποδοχή των μεταναστών μέσω προώθησης της εκπαίδευσής τους (πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, μαθήματα γλώσσας, επαγγελματική εκπαίδευση κλπ.) και απασχόληση (ευκαιρίες απασχόλησης, πρόσβαση στην αγορά εργασίας). Οι περισσότερες δράσεις εντάσσονται στο πλαίσιο του Ολοκληρωμένου Σχεδίου Δράσης «ΕΣΤΙΑ» και άλλων ανεξάρτητων εκπαιδευτικών προγραμμάτων ή χρηματοδοτούμενων από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ένταξης.

¹³ http://www.yypes.gr/UserFiles/e144c696-307c-447e-a921-7b6226b722ba/PD_101_GR2008.doc

Το Ι.ΜΕ.ΠΟ. εξέδωσε εγχειρίδιο με 22 ερωτήσεις και απαντήσεις σε θέματα καθημερινής ζωής των μεταναστών που μένουν στην Ελλάδα.¹⁴

Σύσταση της 12.2.2008 του Συνηγόρου του Πολίτη στον Υπουργό Παιδείας για παραχώρηση εθνικών υποτροφιών σε μετανάστες σπουδαστές.

2.3.9 Παράνομη μετανάστευση και εμπορία ανθρώπων

Υπουργική Απόφαση 22467/08, 14.10.2008, που αφορά προστασία των παράνομων μεταναστών θυμάτων εμπορίας ανθρώπων και συμπληρώνει το βασικό νόμο 3386/2005 και τον Ποινικό Κώδικα.

Άρθρο 45 του νόμου 3731/2008 που τροποποιεί το βασικό νόμο 3386/2005 (άρθρο 44.1) ως προς την αυξημένη προστασία θυμάτων εμπορίας ανθρώπων.

Κωδικοποίηση της εθνικής νομοθεσίας που αφορά εμπορία ανθρώπων με βασικό νομοθέτημα το νόμο 3064/2002. Π.Δ. 233/2003, νόμος 3386/2005, νόμος 3625/2007 (κύρωση του Προαιρετικού Πρωτοκόλλου της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού), νόμος 3692/2008 (κύρωση της Ελληνο-αλβανικής Συμφωνίας για την προστασία ανηλίκων-θυμάτων εμπορίας ανθρώπων).

Κατά τη διάρκεια του 2008, 146.337 μετανάστες συνελήφθησαν για παράνομη είσοδο και παραμονή στην Ελλάδα. Η κατανομή σε κύριες χώρες προέλευσης έχει ως εξής: Αλβανία: 72454, Αφγανιστάν: 25577, Ιράκ: 15940, Σομαλία: 6713, Πακιστάν: 5512, Παλαιστίνη: 4593, Γεωργία: 2961, Μπαγκλαντές: 1655, Μιανμάρ: 1611, Ερυθραία: 1566. Κατά τη διάρκεια του 2008, 44610 παράνομοι μετανάστες πέρασαν από την Τουρκία στην Ελλάδα διά των χερσαίων (14461) και θαλασσίων συνόρων (30149). Ο συνολικός αριθμός παράνομων μεταναστών στην Ελλάδα υπολογίζεται σε 300.000 κατά το 2008.

¹⁴ http://www.imepo.gr/documents/IMEPO_ZwSthnEllada_English_mockup.pdf

Λόγω πολλών περιστατικών πλαστών εγγράφων ταυτοποίησης αλλοδαπών, το Υπουργείο Εσωτερικών εξέδωσε την εγκύκλιο 1/08 που αποσαφηνίζει λεπτομερώς τα σχετικά με τις διαδικασίες αλλαγής στα δεδομένα που αφορούν στην ταυτότητα των αλλοδαπών.

2.3.10. Δράσεις κατά της εμπορίας ανθρώπων

Τέλος 2007, το άρθρο 28.10 του νόμου 3613/2007 που εκδόθηκε στις 23.11.2007 καθορίζει αυστηρές ποινές για τους μεταφορείς από αέρος και θαλάσσης που δέχονται ως επιβάτες υπηκόους τρίτων χωρών που δεν φέρουν τα αναγκαία ταξιδιωτικά έγγραφα και θεωρήσεις.

Κατά τη διάρκεια του 2008, η Ελληνική Αστυνομία σε 40 περιπτώσεις εμπορίας ανθρώπων (37 σεξουαλικής εκμετάλλευσης, 2 εργασιακής εκμετάλλευσης, 1 παράνομης διακίνησης ανθρωπίνων οργάνων), εξάρθρωσε 14 εγκληματικά κυκλώματα από διακινητές, συνέλαβε 2211 δράστες¹⁵ και παρέπεμψε ως κατηγορουμένους 162 εγκληματίες (Έλληνες και αλλοδαπούς), ενώ έθεσε υπό προστασία 78 θύματα.¹⁶

Επιχειρησιακή δράση στο πλαίσιο του Προγράμματος Ιλάνια της Ελληνικής Αστυνομίας εναντίον εμπορίας ανθρώπων που εκκίνησε το 2006.

2.3.11 Επιστροφή μεταναστών

¹⁵ Βλ. τις σχετικές στατιστικές της Ελληνικής Αστυνομίας
http://www.astynomia.gr/images/stories/2009/DIAFOR09/110609_2001-2008_diakin_5_yphkoothtes.pdf

¹⁶ Βλ. τις σχετικές στατιστικές της Ελληνικής Αστυνομίας
http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=blogcategory&id=216&Itemid=347&lang=

Ο νόμος 3386/2005, ως ο βασικός νόμος περί αλλοδαπών, ρυθμίζει τη διαδικασία και τα θέματα της εθελούσιας και αναγκαστικής επιστροφής των παράνομων μεταναστών.

Ο νόμος προβλέπει βασικές εγγυήσεις για τα δικαιώματα των υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελλάδα, καταστρώνοντας το νομικό πλαίσιο για την αντιμετώπιση της παράνομης εισόδου αλλοδαπών, την κράτησή τους, τις σχετικές κυρώσεις, την διοικητική απέλαση/απομάκρυνση. Η ισχύς και η προστασία της αρχής της μη επαναπροώθησης («principle of non-refoulement») κατοχυρώνεται ρητά στο νόμο 3386/2005.

Ο νόμος ρητά απαγορεύει την απομάκρυνση σε μια σειρά περιπτώσεων. Η διακινδύνευση της επιστροφής λαμβάνεται υπ' όψη τόσο σε σχέση με ορισμένες ευάλωτες κατηγορίες προσώπων όσο και με διεθνείς υποχρεώσεις της χώρας, όπως η Σύμβαση της Γενεύης και το διεθνές δίκαιο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Στην πράξη, πέραν των ρητών απαγορεύσεων απομάκρυνσης, δεν υπάρχουν άλλες πρόνοιες για ενδεχόμενη διακινδύνευση όσων επιστρέφουν.

Τα πρόσωπα των οποίων αναβλήθηκε η επιστροφή εκ μέρους των αρχών ή μετά από δικαστική απόφαση για τεχνικούς ή ανθρωπιστικούς λόγους, έχουν δικαίωμα να παραμείνουν στη χώρα. Πρόσβαση στην εκπαίδευση υπάρχει για όλους τους ανηλίκους που ζουν στην ελληνική επικράτεια. Οι παράνομοι μετανάστες έχουν πρόσβαση σε έκτακτη υγειονομική περίθαλψη σε νοσοκομεία, κέντρα υγείας και κλινικές.

Ένδικα βοηθήματα κατά αποφάσεων απομάκρυνσης προβλέπονται στις γενικές διατάξεις του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας αλλά και στο Σύνταγμα. Η κατάθεση έφεσης έχει αυτόματο ανασταλτικό αποτέλεσμα της διαταγής απομάκρυνσης. Η απόφαση απομάκρυνσης υπόκειται σε αναίρεση.

Σχετικά είναι: το Π.Δ. 90/2008 που ρυθμίζει τη διαδικασία για παραχώρηση και ανάκληση του καθεστώτος του πρόσφυγα για όλους του υπηκόους τρίτων χωρών ή των ανιθαγενών χωρίς εξαιρέσεις, και το Π.Δ. 96/2008 που θέτει τα κριτήρια βάσει

των οποίων κρίνεται αν ένας αλλοδαπός ή ανιθαγενής έχει τη δυνατότητα να αποκτήσει καθεστώς πρόσφυγα ή καθεστώς διεθνούς προστασίας και ποιό είναι το περιεχόμενο της προστασίας αυτής. Σύμφωνα με τις στατιστικές της Ελληνικής Αστυνομίας, 20555 παράνομοι μετανάστες απελάθηκαν από τη χώρα κατά το 2008.¹⁷

Σύσταση του Συνηγόρου του Πολίτη της 7.1. 2008 προς τις αρμόδιες αρχές να αποφεύγουν την πρακτική να εκδίδουν πολλαπλές διαταγές απέλασης ή απομάκρυνσης για τον ίδιο παράνομο αλλοδαπό.

2.3.12 Άλλα θέματα

Συμμετοχή του Αρχηγού της Ελληνικής Αστυνομίας στην διαδικασία Brdo σε συνάντηση της 16.10.2008, στη Σλοβενία.

3. Εφαρμογή της νομοθεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Κατά το έτος 2008, η Ελλάδα ενσωμάτωσε αρκετές νομοθετικές πράξεις της ΕΕ περί ασύλου και μετανάστευσης, κυρίως Οδηγίες. Πέραν ορισμένων αντιδράσεων¹⁸ κατά την υιοθέτηση του αντίστοιχου εσωτερικού δικαίου, η μεταφορά δεν είχε μείζονες συνέπειες τόσο σε πολιτικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο.

Οι πράξεις ενσωμάτωσης που υιοθετήθηκαν κατά το 2008 στον τομέα ασύλου και μετανάστευσης είναι οι ακόλουθες:

- Π.Δ. 90/2008¹⁹, ΦΕΚ 138/Α/ 11.7.2008 “για την εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας προς την Οδηγία 2005/85/ΕΚ για τις ελάχιστες προδιαγραφές

¹⁷ Βλ. http://www.astynomia.gr/images/stories/2009/DIAFOR09/1106092007-2008_apelathentes_allodapoi.pdf

¹⁸ Βλ. τις Εκθέσεις της Εθνικής Επιτροπής Δικαιωμάτων του Ανθρώπου: http://www.nchr.gr/category.php?category_id=136

¹⁹ http://www.astynomia.gr/images/stories/DOCS2/P.D.%2090-2008_EN.pdf

για τις διαδικασίες με τις οποίες τα κράτη μέλη χορηγούν και ανακαλούν το καθεστώς του πρόσφυγα”.

- Π.Δ. 96/2008²⁰, ΦΕΚ 152/Α/30.7.2008 “για την εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας στις διατάξεις της Οδηγίας 2004/83/ΕΚ για τη θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους”.
- Π.Δ. 167/2008²¹, ΦΕΚ 223/Α/4.11.2008, που συμπλήρωσε τις ισχύουσες νομοθετικές διατάξεις για την οικογενειακή επανένωση, επεκτείνοντας τον ορισμό «μέλη οικογενείας» ενός πρόσφυγα στα ανύπαντρα ενήλικα τέκνα, στους γονείς καθώς επίσης και στους συντρόφους, σύμφωνα με την αντίστοιχη Οδηγία 2003/86/ΕΚ περί οικογενειακής επανένωσης.
- Π.Δ. 53/2008, ΦΕΚ 84/Α/9.5.2008, “για την εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας στις διατάξεις της Οδηγίας 2004/82/ΕΚ για την υποχρέωση των μεταφορέων να ανακοινώνουν τα δεδομένα των επιβατών”.
- Π.Δ. 128/2008, ΦΕΚ 190/Α/15.9.2008, “για την εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας στην Οδηγία 2005/71/ΕΚ για την ειδική διαδικασία εισδοχής υπηκόων τρίτων χωρών για σκοπούς επιστημονικής έρευνας”.²²
- Π.Δ. 101/2008, ΦΕΚ 157/Α/31.7.1998, “για την εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας στην Οδηγία 2004/114/ΕΚ σχετικά με τις προϋποθέσεις εισδοχής υπηκόων τρίτων χωρών με σκοπό τις σπουδές ή την εθελοντική εργασία”.²³

²⁰ http://www.astynomia.gr/images/stories/DOCS2/P.D.%2096-2008_EN.pdf

²¹ http://www.astynomia.gr/images/stories/DOCS2/PD%20167-2008_ELL.pdf

²² http://www.ypes.gr/UserFiles/e144c696-307c-447e-a921-7b6226b722ba/PD_128_GR2008.doc

²³ http://www.ypes.gr/UserFiles/e144c696-307c-447e-a921-7b6226b722ba/PD_101_GR2008.doc

- Άρθρο 42.3 νόμου 3731/2008, 23.12.2008, το οποίο θέτει τις λεπτομέρειες για την εφαρμογή της Απόφασης του Συμβουλίου 2008/381/EK που ιδρύει το Ευρωπαϊκό Μεταναστευτικό Δίκτυο (European Migration Network).
- Τέλος του 2007, το Π.Δ. 220/2007²⁴, 13.11.07, μετέφερε στην εσωτερική νομοθεσία την Οδηγία 2003/9/EK σχετικά με τις «ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα κράτη μέλη».
- Τέλος του 2007, νόμος 3626/2007, ΦΕΚ 291/Α/24.12.2007, για την κύρωση της Συμφωνίας μεταξύ της ΕΕ και της Ελβετίας για τη σύνδεση της τελευταίας με την εφαρμογή και την ανάπτυξη του κεκτημένου Σέγκεν.
- Τέλος του 2007, με το άρθρο 28.10 του νόμου 3613/2007, 23.11.2007, ορίστηκαν οι αρμόδιες εθνικές αρχές για την εφαρμογή των Αποφάσεων του Συμβουλίου που ορίζουν το Ταμείο Εξωτερικών Συνόρων (574/2007/EC), το Ταμείο Ένταξης (435/2007/EC), το Ταμείο Επιστροφών (575/2007/EC) και το Ταμείο Προσφύγων (573/2007/EC) για την περίοδο 2007(08)-2013.
- Εγκύκλιος 10/28.2.2008, η οποία αποσαφηνίζει λεπτομερώς τους όρους ορθής εφαρμογής του Π.Δ. 106/2007 που ενσωμάτωσε την Οδηγία 2004/38/EK, σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών.

²⁴ http://www.astynomia.gr/images/stories/DOCS2/P.D.%20220-2007_EN.pdf

Παράρτημα – Μεθοδολογία και ορισμοί

Σημαντικές μόνον πληροφορίες και εξελίξεις συνελέγησαν και καταγράφονται στην παρούσα έκθεση. Βασικό κριτήριο υπήρξαν οι νομοθετικές αναθεωρήσεις και οι αλλαγές της διοικητικής πρακτικής. Αναφορές και σε άλλα έτη (λ.χ. 2007) κατέστησαν ορισμένες φορές αναπόφευκτες προκειμένου να ερμηνευθεί η εξέλιξη της μεταναστευτικής πολιτικής κατά το 2008. Ακολουθεί καταγραφή των πηγών πληροφόρησης και των βάσεων δεδομένων που χρησιμοποιήθηκαν:

Δημόσιες Αρχές και Υπηρεσίες

Βουλή των Ελλήνων www.parliament.gr

Υπουργείο Εσωτερικών www.ypes.gr

Υπουργείο Εξωτερικών www.mfa.gr

Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας www.ypakp.gr

Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης www.mohaw.gr

Υπουργείο Δικαιοσύνης www.ministryofjustice.gr

Υπουργείο Εμπ.Ναυτιλίας, Αιγαίου και Νησιωτικής Πολιτικής www.yen.gr

Ελληνική Αστυνομία www.astynomia.gr www.ypes-dt.gr

Γ.Γρ. Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας www.statistics.gr

Συνήγορος του Πολίτη www.synigoros.gr

Ιδρύματα και ΜΚΟ

Ελληνικό Ίδρυμα για την Ευρωπαϊκή και Εξωτερική Πολιτική (ΕΛΙΑΜΕΠ) www.eliamep.gr

Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής (ΙΜΕΠΟ) www.imepo.gr

Ύπατη Αρμοστεία για τους Πρόσφυγες, Γραφείο Ελλάδος www.unhcr.gr

Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες (GCR) www.gcr.gr

Κέντρο Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών www.kepe.gr

Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών www.eie.gr

Ελληνικό Κέντρο Ευρωπαϊκών Μελετών και Ερευνών (ΕΚΕΜΕ) www.ekeme.gr

Εθνική Επιτροπή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου www.nchr.gr

Ελληνικό Κέντρο Ευρωπαϊκών Ερευνών (ΕΚΕΜ) www.ekem.gr